

*Kiskanizsai Általános Iskola
Környezeti Nevelési Program
2013.*

KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM

1. Bevezetés

A program írásának indokai, céljai; munkamódszerek

2. Célok, alapelvek

- 2.1. Stratégiaileg kiemelt céljaink:
- 2.2. Tevékenységekhez közvetlenül kapcsolható részcélok

3. Személyi feltételek

- 3.1. Az iskola környezeti nevelési tevékenységének személyi feltételei
- 3.2. A környezeti nevelési munkát segítő képzések

4. Módszerek, tanulásszervezési formák

5. A környezeti nevelés színterei

- 5.1. A környezeti nevelés a tantárgyi keretek közt
- 5.2. A környezeti nevelés tantárgyközi keretek közt

6. Iskolánk célzott környezeti nevelési programjai

7. Az iskolai környezet kialakításában és az iskola működtetésében rejlő környezeti nevelési lehetőségek

- 7.1. Iskolánk külső környezetének "zöldítése" az itt adódó lehetőségek kihasználása a környezeti nevelés érdekében
- 7.2. Az osztálytermek és az iskola belső környezete
- 7.3. Hulladékgyűjtés

8. Társadalmi kapcsolatok

- 8.1. Belső kapcsolatok: iskola-szülő-tanuló viszony a környezeti nevelés terén
- 8.2. Az iskola külső kapcsolatai a környezeti nevelés terén

9. A környezeti nevelés értékelése, minőségbiztosítása

- 9.1. A tevékenységek eredményességének, hatékonyságának mérése
- 9.2. Értékelés
- 9.3. Programfejlesztés

10. Záró gondolatok

1. Bevezetés

A program írásának indokai, céljai, munkamódszereink

Törvényben rögzített feladatunk iskolánk környezeti nevelési programjának megalkotása és ez alapján a környezeti nevelési tevékenységek tervszerű összehangolt gyakorlata.

A program kidolgozásával célunk volt:

- gazdag tevékenységeink rendszerszemléletű áttekintése
- komplex egymásra épülő tevékenységekből álló tevékenységkör kialakítása
- a folyamatos fejlődés lehetőségeinek kidolgozása
- elősegíteni a tantestület együttgondolkodását
- meghatározni azt, hogy részfeladatához ki kitől milyen segítséget várhat el.

Munkánk első fázisában megpróbáltunk bepillantást nyerni más intézmények tevékenységébe.

Tanulságok:

- Jól működő környezeti nevelési program csak úgy képzelhető el, ha ebben a tevékenységben a maga területén mindenki részt vesz.
- Közös továbbképzések szervezése.
- Nagy szükség van a környezeti nevelési tevékenységek összehangolására, tervezésére, illetve a folyamatos programfejlesztésre.

Második lépésben rendszerbe foglaltuk az iskolánkban folyó környezeti nevelési tevékenységeket, azok céljait. Hamar kitűnt, hogy mely területeken lehetünk megelégedve szolgáltatásainkkal, és hol vannak hiányosságaink. Ez alapján egészítettük ki tevékenységeinket.

2. Célok, alapelvek

2.1. Stratégiaileg kiemelt céljaink:

- Természetismereti, természetvédelmi, környezetvédelmi problémákkal kapcsolatos ismeretek átadása.
- Globális környezeti problémákkal kapcsolatos érzékenység kialakítása.

- Helyi környezeti, természeti problémákkal kapcsolatos érzékenység kialakítása, ezek felismeréséhez szükséges kompetenciák kialakítása, fejlesztése.
- A természet szeretetére nevelés.
- A globális és a helyi környezeti problémákkal kapcsolatos aktivitásra nevelés
- A mindennapi életben való környezettudatos gondolkodásra és magatartásra nevelés
- A fenntartható fejlődéshez szükséges kompetenciák kialakítása, fejlesztése

2.2. Tevékenységekhez közvetlenül kapcsolható részcélok

- Saját környezetünkkel kapcsolatos aktivitásra nevelés
- Válogatott hulladékkezelésre szoktatás
- A kerékpáros közlekedés gyakorlatának, kultúrájának népszerűsítése
- Városunk építészeti értékeinek megismertetése
- Népi hagyományaink, népszokásaink megismertetése
- A természet szeretetére nevelés a gyerekek természettel való közvetlen élményekhez juttatása
- A gyerekek lakóhelyük közelében található természeti értékek megismertetése
- A természetes anyagok és hagyományos kézműves technikák megismertetése, gyakoroltatása, kézműves foglalkozások

3. Személyi feltételek

3.1. Az iskola környezeti nevelési tevékenységének személyi feltételei

Iskolánk környezeti nevelési tevékenységében részt vesz a teljes testület. Az iskola pedagógusainak rendelkezniük kell a színvonalas környezeti neveléshez szükséges ismeretekkel, módszertani kompetenciákkal.

Feladatunk az iskolánkban folyó környezeti nevelési tevékenységek összehangolása.

3.2. A környezeti nevelési munkát segítő képzések

Iskolánk testületének nagy hangsúlyt kell helyeznie az ilyen témájú képzéseken való közös (testületi) részvételre.

4. Módszerek, tanulásszervezési formák

Környezeti nevelési tevékenységeink során a következő módszereket és tanulásszervezési formákat alkalmazzuk:

- A tanítási órák klasszikus módszerei
- Kooperatív tanulási technikák
- Erdei iskola
- Osztálykirándulások
- Csoportszintű előadás napközis szabadidős időszakban
- Csoportszintű gyakorlati foglalkozás napközis szabadidős időszakban
- Múzeumi óra
- Szakköri foglalkozás
- Verseny
- Téma nap
- Tábor

5. A környezeti nevelés szinterei

5.1. A környezeti nevelés a tantárgyi keretek közt

Az iskolai oktató-nevelő munka nem szorítkozik a tantárgyak óráira, de a feladatok zömét mégiscsak e keretek között valósítjuk meg. Tanórákon történik azon ismeretek megalapozása, szemlélet formálása amely során lehetőség van a helyes értékrend természethez fűződő viszony kialakítására. Ez minden szaktanár feladata, a megvalósítást viszont nagymértékben befolyásolja hogy milyen tantárgyról is van szó. Több tantárgy oktatását többé-kevésbé a környezeti nevelési komponensek eddig is tartalmazták, de ezek tervszerű alkalmazása, összehangolása gondos tervezést igényel.

5.1.1. Környezeti nevelés tantárgyi keretek közt az alsó tagozatban

5.1.1.1. Környezeti nevelés a tanórákon

A környezeti nevelés átfogja az alsó tagozatos tárgyak teljes körét, valamennyi tantárgy ismeretanyagába beépítve, integrált módon történik. Az első és második osztályban inkább az érzelmi beállítódás alakítása, a természettel, a környezettel való ismerkedés és "környezetbarát" szokások formálása a fő cél. Később fokozatosan alakul ki a tudatosság és elkötelezettség szintje.

A környezeti nevelés tantervbe illesztésének egyik megvalósítási módja, amikor a környezeti nevelési fogalmakat feladatokat és példákat a már meglévő tantervi célkitűzésekbe építik be. Ezt a módszert alkalmazhatjuk egyetlen téma

tanításánál, vagy úgy is, hogy az egész tantervet áthatja a környezeti nevelés szemlélete. A megszokott tananyag kiegészítését és kibővítését adják a környezeti nevelési témák.

A **környezetismeret** tantárgy az elemi környezeti nevelésnek a fókuszpontja, azáltal hogy óráin tervszerűen és intenzíven történik a tanulók környezeti attitűdjének és ismereteinek fejlesztése. Személyes tapasztalatokra, élménygyűjtésre épül. Integrálja a természeti és társadalmi jelenségeket. A tanulói tevékenységek állnak az órák megtervezésének középpontjában. A tantárgy koncentrációs lehetőségeket kínál: lehetővé teszi az anyanyelvi, matematikai, esztétikai és a környezeti nevelés összehangolását.

A **magyar nyelv és irodalom órákon** környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenység lehet pl. a mindennapi életből, természeti környezetből vett témán alapuló szépirodalmi művek, versek, prózai alkotások, ismeretterjesztő szövegek tanulmányozása, elemzése. Néhány példa az alkalmazható módszerekből:

- kapcsolat keresése az olvasott szöveg és a tanuló saját élményei, tapasztalatai között
- szereplők cselekedeteinek értékelése
- érzelmek és tulajdonságok megfigyelése, kérdések és válaszok megfogalmazása
- emberi kapcsolatok felismerése, több szempont figyelembevétele

Matematika: Szöveges feladatokban valódi adatok felhasználása a tanítás során például egyes vadon élő fajok egyedszámának vagy az emberi népesség számának alakulása. Keressék meg más adatok hozzáférési forrásait és az adatokat használják fel különböző típusú feladatok (algebrai műveletek grafikonok készítése stb.) megfogalmazásánál. Jelentős szemléletformáló hatása lehet valós, a saját meteorológiai mérőállomáson gyűjtött adatsorok alapján összeállított feladatoknak is.

A **testnevelés** eszköze lehet pl. a mozgás örömeinek átélése, a szabad levegőn tartózkodás fontossága. Az időjárás elemeinek közvetlen megtapasztalása. Lehetséges témák, tevékenységek pl.:

- Gyalogos, kerékpáros túrák
- A természeti környezet sajátosságai
- Helyes viselkedés a természetben
- A zaj is szennyezi a természetet.

Rajz és vizuális kultúra: A művészeti tárgyak alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, a természet és az ember alkotta környezet szépségeinek művészi bemutatására. E tárgyak hatásosan fel tudják hívni a figyelmet az

értékvesztésre, kulturális örökségünk megőrzésének fontosságára (módszer lehet pl. hulladékok felhasználása, "művészeti" alkotások létrehozásához virágok, csigaházak, termések gyűjtése, lenyomatok készítése).

A **technika-életvitel** tantárgy nagy lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezzék a környezetbarát létformát és követendő helyes példákat keressenek és mutassanak be. (Lehetséges témák: ismerkedés az anyagokkal, érzékszervi tapasztalások, a közlekedés környezetszennyezése: lég és zaj. Ember és környezete. Természeti és ember alkotta környezet. Kézműves technikák. Környezetbarát fogyasztói szokások, hulladékkezelés, takarékoság.)

5.1.1.2. Környezeti nevelés az erdei iskolában

Tanulóink lehetőség szerint erdei iskolai programon vesznek részt. Ezek lehetnek szolgáltatótól megrendelt programok vagy saját szervezésűek. Az állami támogatások feltételeihez igazodva az erdei iskolai programok bentlakásosak és egész osztályközösségekben valósulnak meg, bár a részvétel nem kötelező. A program költségeit a résztvevők illetve pályázati forrásból az iskola fedezi.

5.1.2. Környezeti nevelés tantárgyi keretek közt a felső tagozatban

5.1.2.1. Környezeti nevelés a tanórákon

A környezeti nevelés alapvető pillérei a **természettudományi** tantárgyak: *biológia, földrajz, fizika, kémia, matematika*. E tantárgyak tanulása során szerzi a tanuló a természetre vonatkozó ismeretek, összefüggések, kölcsönhatások sokaságát. Környezetünk élővilágának ismerete nemcsak tananyag, hanem a szemléletformálás nagyon fontos eszköze is. Jelentős szemléletformáló hatása lehet például valós, a saját meteorológiai mérőállomáson gyűjtött adatsorok felhasználásának, matematikai és fizikai számítási feladatokban. Jelentős szemléletformáló hatása lehet például valós, a saját meteorológiai mérőállomáson gyűjtött adatsorok felhasználásának, matematikai és fizikai számítási feladatokban.

A **társadalomtudományi** tantárgyak feladata, hogy a társadalomszerveződés, valamint az emberi viselkedés és kultúra irányából közelítse meg a kérdést. A korábbi döntések elemzése segíti a jelenben való eligazodást, növeli a jövő iránti felelősséget. Ezek a tárgyak útmutatást adnak a környezeti gondok felismeréséhez és megoldásához, a közügyekben való részvételhez. A humán tárgyak feladatai közé tartozik az is, hogy bemutassák a fogyasztói modell helyett javasolt utakat.

A *technika-életvitel* tantárgy nagy lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezze a környezetbarát létformát és követendő helyes példákat keressen és mutasson be.

Az *anyanyelv, idegen nyelvek* oktatása során a környezeti nevelés lehetősége lehet például: újságcikkek elemzése, fordítása, amelyek környezeti problémákkal, azok sikeres megoldásával foglalkozik, szituációs játékok játszása, a megszerzett ismeretek környezetvédelmi szakterületen való alkalmazásának bemutatása, illetve ilyen témájú gyakorlati példák alkalmazása.

A *művészeti tárgyak* alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, a természet és az ember alkotta környezet szépségeinek művészi bemutatására. E tárgyak hatásosan fel tudják hívni a figyelmet az értékvesztésre, az uniformizálódásra, kulturális örökségünk megőrzésének fontosságára (pl. hulladékok felhasználása "művészeti" alkotások létrehozásához). A test- és egészségnevelési tárgyak a környezet és az egészség szoros kapcsolatának megértésével és az igények kialakításával teheti a legtöbbet.

5.1.2.2. *Osztálykirándulások*

A környezeti nevelés egyik hatékony módszere a tantárgyi időben szervezett terepi program, az osztálykirándulás szervezése. A helyi tanterv megvalósulását szolgálja. A valóságos környezet megismerésére, értékeinek befogadására, a problémák értelmezésére támaszkodik. A kirándulásokon az érzéki-megismerő tanulás, a cselekvő- felfedező magatartás dominál. Ösztönzi a kollektív és egyéni érdeklődés kialakulását. A szabadidő megszervezése, az önkiszolgálás, a tanulási helyzeteken kívüli csoportos tevékenységek és együttesen megélt élmények képezik fontos előnyeit. Jelentős személyiség és közösségfejlesztő hatású.

5.2. A környezeti nevelés tantárgyközi keretek közt

A környezeti nevelés szempontjából kiemelt jelentősége van a szabadidős tevékenységeknek:

- tisztasági verseny (tanterem, taneszközök rendje; iskola udvarának és környékének rendben tartása),
- természetismereti előadások (erdei iskolák),
- városismereti, helytörténeti kirándulások (ismerkedés lakóhelyünk kultúrtörténeti és helytörténeti értékeivel),
- hagyományőrző foglalkozások (időszerű jeles napok, ünnepkörök),
- kézműves foglalkozások (szakköri keretben),

6. Iskolánk célzott környezeti nevelési programjai

Az ismertetett tevékenységek közül több egy-egy megfogalmazott cél köré csoportosul. Mind a megvalósítást, mind pedig az értékelést, fejlesztést hatékonyabbá teszi, ha ezeket a tevékenységeket együtt tervezzük meg, egységes program részeként kezeljük.

Ezek alapján a következő programok fogalmazhatóak meg:

- Iskolai környezet rendbetétele, megóvása (pl.: külső környezet parkosítása)
- Szelektív hulladékgyűjtés megszervezése
 - o válogatott hulladékgyűjtés az osztálytermekben (a tanuló megismerkedik a szelektív hulladékgyűjtés és kezelés alapjaival)
 - o hasznosítható anyaggyűjtés (az iskolai papírgyűjtés a tanév idején kijelölt időben történik – osztályok közötti verseny)
 - o veszélyes hulladékgyűjtés (a szárazelemek gyűjtése folyamatos)
- Kerékpáros közlekedés gyakorlatának, kultúrájának népszerűsítése (pl.: suli-bringa program)
- Részvétel városi helytörténeti versenyen
- Erdei iskola program (az erdei iskola nevelési céljait és a közölt ismeretanyagot szorosan összehangoljuk az évközi munkával).

7. Az iskolai környezet kialakításában és az iskola működtetésében rejlő környezeti nevelési lehetőségek

ÖKO- iskola révén iskolánk külső és belső megjelenésének tükröznie kell azt a szemléletet, hogy mindenki fontosnak tartja a környezet állapotának milyenségét, az egészséges esztétikus környezet biztosítását, a hatékony munkavégzéshez.

Ehhez mindenkinek – pedagógusoknak, technikai munkatársaknak egyaránt - tevékenyen hozzá kell járulnia saját munkaterületén, tevékenysége során.

Iskolánk arculatának fontos eleme a nyitottság, törekvés arra, hogy a lakosság egy szélesebb rétege számára szabadidős és kulturális tevékenységek színtere lehessen.

Minden tanévben két nap „Egészségnapot” tartunk. Itt az egészséges életmóddal kapcsolatos előadásokat hallgathatnak a gyerekek, rajzokat, plakátokat készíthetnek, bemutatókat nézhetnek (pl. gyümölcsszobrászat, illetve részt vehetnek különféle testmozgásra épülő foglalkozásokon).

7.1. Az iskola külső környezetének "zöldítése", az itt adódó lehetőségek kihasználása, a környezeti nevelés érdekében

- Az iskola udvarának folyamatos gondozása, védelme, növények telepítése
- Madáretetők kihelyezése az udvar fáira, a madarak megfigyelése, tanulmányozása céljából.

7.2. Az iskola belső környezete

- Az osztálytermekben szobanövények gondozása.
- A növényekkel való gondoskodásra nevelés.
- A környezetbarát termékek használata.
- Dekoráláshoz természetes alapanyagok használata. (pl.: színes karton, fa, textil, parafa)

7.3. Hulladékgyűjtés

8. Társadalmi kapcsolatok

Iskolánk a környezeti nevelési céljait, külső és belső társadalmi kapcsolatainak aktív bevonásával valósítja meg. Ezeknek a kapcsolatoknak a szélesítése, fejlesztése folyamatos feladatunk.

8.1. Belső kapcsolatok: iskola-szülő-tanuló viszony a környezeti nevelés terén

Az iskola legfontosabb célcsoportjai a környezeti nevelés terén a tanulók, a családok, a szülők, a helyi közösség tagjai. Az iskolai környezeti nevelés fogékonyabbá teszi a szülőket, illetve a helyi lakosságot a helyes környezet- és természetvédő magatartás iránt.

Az iskola törekszik a szülők környezeti akciókba való bevonására. Szoros együttműködés alakult ki a szülőkkel a tantermek rendszeres felújításában, hasznos-anyag gyűjtés terén és több szabadidős programunk kapcsán.

Fontos hogy a szülőket rendszeresen tájékoztassuk környezeti nevelői munkánkról, valamint az ezzel kapcsolatos feladataikról.

8.2. Az iskolák külső kapcsolatai a környezeti nevelés terén

Fontos az iskola fenntartójával való együttműködésünk fejlesztése.

Más iskolákkal való kapcsolatunk egyes tevékenységekhez kapcsolódnak, de a tapasztalatok cseréjére sokkal nagyobb figyelmet kell fordítanunk a jövőben.

Szerteágazóbbak a civil szervezetekkel való kapcsolataink. Ezek általában egy-egy programunkhoz kötődnek (pl. Saubermacher Kft-vel).

A helyi civil szervezetekkel és a város vezetésével való kapcsolatok épülése szempontjából fontos a helyi eseményeken való minél sokrétűbb részvétel.

9. A környezeti nevelés értékelése, minőségének fejlesztése

A célok elérésének minősítése során a tevékenységek hatását vizsgáljuk a tevékenységekhez hozzárendelt megfelelési kritériumok tükrében. Ehhez bizonyos paramétereket mérnünk kell és összevetni korábbi méréseink eredményével. Az elemzés eredménye alapján világossá válik, hogy mennyire lehetünk elégedettek a tevékenységekkel. Az elemzés eredménye tehát kiindulópontja lesz a programfejlesztési munkának.

A programok részeit képező tevékenységeket együttesen a program szintjén érdemes vizsgálni és minősíteni.

9.1. A tevékenységek eredményességének, hatékonyságának mérése

9.2. Értékelés

A munkánk értékeléséhez minden tevékenységhez hozzá kell rendelnünk olyan feltételeket, amelyek teljesülése esetén a tevékenység eredményesnek ítéltető.

9.3. Programfejlesztés

Az értékelés alapján elsősorban a programfelelős - kiemelt célok esetében a környezeti nevelési értekezlet - keres módosítási, fejlesztési lehetőségeket.

10. Záró gondolatok

A Kiskanizsai Általános Iskola környezeti nevelési programja a törvényi szabályozás hatására jött létre. Ez a feladat jó lehetőség volt az iskola pedagógusai számára az e témához kapcsolódó gazdag, szerteágazó, de egymástól elszigetelt tevékenységeik rendszerbe foglalásához. Így a hiányosságokra fény derült, s a program megalkotásakor mód nyílt ezek pótlására. Ez a folyamat jól nyomon követhető az elkészült környezeti nevelési programban.

Nagykanizsa, 2013. március 27.

Molnár István
igazgató